

Informasjon i samsvar med kravene i kapitalkravsforskriftens del IX (Pilar 3)

31. desember 2018 Høland og Setskog Sparebank

INNHOLDSFORTEGNELSE

INFORMASJON I SAMSVAR MED KRAVENE I KAPITALKRAVSFORSKRIFTENS DEL IX (PILAR 3) **FEIL! BOKMERKE ER IKKE DEFINERT.**

1.	Innledning og formål med dokumentet	2
2.	Konsolidering	2
2.1	Oversikt over datterselskaper, tilknyttede selskaper mv.....	2
3.	Kapitalkrav	2
3.1	Ansvarlig kapital og kapitalkrav	2
3.2	Bufferkrav.....	4
3.3	Uvektet kjernekapitalandel.....	5
4.	Kredittrisiko og motpartsrisiko	5
4.1	Definisjon misligholdte engasjement	5
4.2	Metode for beregning av nedskrivninger	5
4.3	Engasjementer fordelt på engasjementstyper, typer av motparter og geografiske områder	8
4.4	Engasjementer fordelt på engasjementstyper og gjenstående løpetid	8
4.5	Mislighold, nedskrivninger og avsetninger på garantier	9
4.6	Endringer i nedskrivninger og avsetninger på garantier	9
4.7	Bruk av offisiell rating for kapitaldekningsformål	10
4.8	Engasjementsbeløp og bruk av sikkerheter m.v. ved fastsettelse av kapitalkrav	10
4.9	Motpartsrisiko knyttet til derivater	11
5.	Egenkapitalposisjoner.....	11
6.	Renterisiko	12
7.	Styring og kontroll av risiko	12
6.1	Formål og prinsipper for ICAAP.....	12
6.2	Styring og kontroll av enkeltrisikoe.....	14

1. INNLEDNING OG FORMÅL MED DOKUMENTET

Formålet med dette dokumentet er å oppfylle kravene til offentliggjøring av finansiell informasjon etter kapitalkravforskriftens del IX (pilar 3). Alle tall i dokumentet er per 31. desember 2018 med mindre annet fremgår.

Banken benytter standardmetoden ved beregning av kapitalkrav for kredittrisiko. Dette innebærer at det brukes standardiserte myndighetsbestemte risikovekter ved beregning av kapitalkravet. For beregning av kapitalkrav for operasjonell risiko benyttes basismetoden som innebærer at kapitalkravet beregnes i forhold til inntekt siste tre år. Bankene har ikke handelsportefølje og beregner derfor ikke kapitalkrav for markedsrisiko.

2. KONSOLIDERING

2.1 Oversikt over datterselskaper, tilknyttede selskaper mv

Tabellene gir en oversikt over datterselskaper, tilknyttede selskaper eller felleskontrollert virksomhet, selskaper hvor investeringen er fratrukket i ansvarlig kapital og selskaper i konsernet som ikke er konsolidert og hvor investeringen ikke er fratrukket i ansvarlig kapital:

Selskaper hvor investeringen er fratrukket i ansvarlig kapital

Navn	Antall aksjer	Bokført verdi	Eierandel	Andel av stemmerett	Forretnings-kontor	Type virksomhet
Eika Boligkreditt AS	314.789	40.923	0,90 %	0,90 %	Oslo	Kredittforetak
Eika Gruppen AS	9.891.518	41.544	1,30 %	1,30 %	Oslo	Finanskonsern
Bankenes Boligmegler AS	2.132	3.484	35 %	35 %	Aurskog-Høland	Eiendomsmegler
Visa Inc:	642	3.320	3,60 %	3,60 %	New-York	Kortselskap
SDC	3.575	1.586	1,70 %	1,70 %	København	Datasentral
Eiendomskreditt AS	26.850	2.731	2,90 %	2,90 %	Bergen	Kredittforetak
Spama	140	14	0,00 %	0,00 %	Oslo	Sparebankmaterieil
Kvinesdal Sparebank	11.821	1.182	1,30 %	1,30 %	Kvinesdal	Sparebank
VN Norge	1,34	1.832	2,00 %	2,00 %	Oslo	Finansieringsvirksomhet

3. KAPITALKRAV

3.1 Ansvarlig kapital og kapitalkrav

Høland og Setskog Sparebank benytter standardmetoden ved beregning av kapitalkrav for kredittrisiko og markedsrisiko. Det innebærer at det brukes standardiserte risikovekter ved beregning av kapitalkravet. For beregning av kapitalkravet for operasjonell risiko benyttes basismetoden som innebærer at kapitalkravet beregnes i forhold til inntekt siste tre år.

Tabellen nedenfor viser beregningsgrunnlag for kredittrisiko fordelt på de enkelte engasjementskategoriene slik disse er definert i kapitalkravforskriften. I tillegg vises kapitalkrav for motpartsrisiko og operasjonell risiko og samlet beregningsgrunnlag.

Ansvarlig kapital **31.12.2018**

Sparebankens fond	413.116
Overkursfond	766
Utjevningfond	14.133
Annen egenkapital	36.851
Egenkapitalbevis	68.790
Fradrag i egenkapital *)	-45.312
Sum ren kjernekapital	488.344

Fondsobligasjoner	75.175
Sum kjernekapital	563.519

Ansvarlig lånekapital	75.225
Netto ansvarlig kapital	638.744

Beregningsgrunnlag

Lokale og regionale myndigheter (herunder kommuner)	43
Institusjoner	241
Foretak	618.085
Engasjementer med pantesikkerhet i eiendom	1.838.140
Forfalte engasjementer	35.154
Høyrisiko-engasjementer	485
Obligasjoner med fortrinnsrett	26.641
Fordring på institusjoner og foretak med kortsiktig rating	372
Egenkapitalposisjoner	75.625
Øvrige engasjementer	130.486
Sum Kredittrisiko -standardmetode	2.725.992
Operasjonell risiko	264.284
Sum beregningsgrunnlag	2.990.276

Kapitaldekning	21,36 %
Kjernekapital	18,85 %
Ren kjernekapital	16,33 %

Konsolidering av samarbeidende grupper

Fra 01.01.2018 skal alle banker rapportere kapitaldekning konsolidert med eierandel i samarbeidsgrupper. Banken har en eierandel på 1,30 % i Eika Gruppen AS og på 0,90% i Eika Boligkreditt AS.

Ren kjernekapital	528.234
Kjernekapital	611.080
Ansvarlig kapital	694.030
Beregningsgrunnlag	3.325.053
Kapitaldekning i %	20,87 %
Kjernekapitaldekning	18,38 %
Ren kjernekapitaldekning i %	15,89 %
Uvektet kjernekapitalandel i %	9,50 %

Høland og Setskog Sparebank tok opp et fondsobligasjonslån på NOK 50 mill i 2014, lånet har første call i 2019. Fondsobligasjonslån på NOK 25 mill som ble tatt opp i 2017 har første call i 2022. Lånene er evigvarende og er bokført til nominell verdi med fradrag av periodisert underkurs . Ansvarlig lån på NOK 25 mill, som ble tatt opp i desember 2014, har forfall i desember 2019, og ansvarlig lån på NOK 50 mill, som ble tatt opp i februar 2017, har forfall i februar 2022.

3.2 Bufferkrav

Banken har per 31.12.2018 et kombinert kapitalbufferkrav på kr 224,3 millioner:

Buffertype	Krav til ren kjernekapital pr 31.12.2018 i mill kr
Bevaringsbuffer	68.939
Systemrisikobuffer	82.727
Institusjonsspesifikk motsyklisk buffer	55.152
Kombinert bufferkrav	224.270

Banken har 353,8 millioner i ren kjernekapital tilgjengelig til å dekke det kombinerte kapitalbufferkravet.

3.3 Uvektet kjernekapitalandel

Uvektet kjernekapitalandel regnes ut fra beregnet kjernekapital med og uten overgangsordninger delt på engasjementsbeløp for balanseførte og ikke balanseførte poster i kapitaldekningsoppgaven, justert for konverteringsfaktorer (iht i CRR artikkel 429, nr 10).

Uvektet kjernekapitalandel

Derivater: Fremtidig eksponering ved bruk av markedsverdimetoden	
Poster utenom balansen med 10 % konverteringsfaktor etter standardmetoden	-
Poster utenom balansen med 20 % konverteringsfaktor etter standardmetoden	28.963
Poster utenom balansen med 50 % konverteringsfaktor etter standardmetoden	106.596
Poster utenom balansen med 100 % konverteringsfaktor etter standardmetoden	31.774
Øvrige eiendeler	5.794.795
(→) Regulatoriske justeringer i kjernekapital	-45.971
(→) Regulatoriske justeringer i kjernekapital etter overgangsregler	-45.971
Totalt eksponeringsbeløp	5.916.157
Totalt eksponeringsbeløp etter overgangsregler	5.916.157
Kapital	
Kjernekapital	563.519
Kjernekapital etter overgangsregler	563.519
Uvektet kjernekapitalandel	
Uvektet kjernekapitalandel	9,5251 %
Uvektet kjernekapitalandel etter overgangsregler	9,5251 %

4. KREDITTRISIKO OG MOTPARTSRISIKO

4.1 Definisjon misligholdte engasjement

Et engasjement defineres som misligholdt når avdrag og renter ikke er betalt til rett tid, eller en rammekreditt/innskuddskonto er trukket ut over bevilget beløp. Dersom manglende betaling strekker seg ut over 90 dager, blir kundenes samlede engasjement klassifisert som misligholdt.

Øvrige tapsutsatte engasjement:

Et engasjement som ikke er misligholdt etter reglene overfor kan bli definert som tapsutsatt når det må påberegnes at debitor ikke vil være i stand til å innfri sine forpliktelser og det heller ikke kan forventes at sikkerhet vil dekke lånet ved en eventuell realisasjon.

4.2 Metode for beregning av nedskrivninger

Nedskrivning av finansielle eiendeler

Under IFRS 9 skal tapsavsetningene innregnes basert på forventet kredittap. Den generelle modellen for nedskrivninger av finansielle eiendeler omfatter finansielle eiendeler som måles til amortisert kost eller til

virkelig verdi med verdiendringer over utvidet resultat. I tillegg er også lånetilsagn, finansielle garantikontrakter som ikke måles til virkelig verdi over resultatet og fordringer på leieavtaler omfattet.

Ved førstegangs balanseføring skal det avsettes for tap tilsvarende 12-måneders forventet tap. 12-måneders forventet tap er det tapet som er forventet å inntreffe over levetiden til instrumentet, men som kan knyttes til begivenheter som inntreffer de første 12 månedene.

Dersom kredittrisikoen for en eiendel eller gruppe av eiendeler er ansett å ha økt vesentlig siden første gangs innregning, skal det gjøres en tapsavsetning tilsvarende hele den forventede levetiden til eiendelen. Dersom det oppstår et kredittap skal renteinntekter innregnes basert på bokført beløp etter justering for tapsavsetning.

For ytterligere detaljer henvises det til IFRS 9.

Nedskrivningsmodell i banken

Eika har utviklet egne modeller for beregning av sannsynlighet for mislighold (PD) og tap gitt mislighold (LGD). SDC har videre utviklet løsning for eksponering ved mislighold (EAD), beregning av tap og modell for vurdering om et engasjement har hatt vesentlig økning siden første gangs innregning, som banken har valgt å benytte. Forventet kredittap (ECL) beregnes som $EAD \times PD \times LGD$, neddiskontert med opprinnelig effektiv rente.

Beskrivelse av PD modellen

PD-modellen i Eika estimerer sannsynlighet for mislighold ved å estimere statistiske sammenhenger mellom mislighold og kundens finansielle stilling, demografiske data og betalingsadferd. Mislighold er definert som overtrekk på minimum 1.000 kroner i 90 dager sammenhengende, i tillegg til andre kvalitative indikatorer som tilsier at engasjementet har misligholdt, jf. kapitalkravsforskriften § 10-1.

Modellen skiller mellom personkunder og bedriftskunder, og måler misligholdssannsynlighet for de neste 12 måneder (PD). Personkundemodellen skiller videre på kunder med og uten boliglån. Bedriftskundemodellen skiller mellom eiendomsselskap, begrenset personlig ansvar og ubegrenset personlig ansvar.

Betalingsadferd krever 6 måneder med historikk før den får påvirkning i modellen. Det betyr at nye kunder vil ha 6 måneder med kun ekstern modell før intern modell blir benyttet. Modellene blir årlig validert og recalibreres ved behov. Ved forringelse av modellenes kvalitet blir det utviklet nye modeller.

Ved beregning av misligholdssannsynlighet over forventet levetid på engasjementet (PD-liv) benyttes det en migrasjonsbasert framskrivning for å estimere forventet mislighold fram i tid, basert på utvikling i PD siste 12 måneder.

Vesentlig økning i kredittrisiko

Vesentlig økning i kredittrisiko måles basert på utvikling i PD. Banken har definert vesentlig økning i kredittrisiko som en økning i opprinnelig PD ved første gangs innregning (PD-ini) for ulike nivåer for at modellen skal fange opp relativ utvikling i kredittrisiko.

Beregning av LGD

Estimat for LGD er basert på historiske tap i alle Eika-banker. Modellene skiller mellom person- og bedriftskunder. Verdien av sikkerhetene er basert på estimert realisasjonsverdi.

EAD

EAD for avtaler i steg 1 består av utestående fordring eller forpliktelse justert for kontantstrømmer de neste 12 månedene og for avtaler i steg 2 de neddiskonterte kontantstrømmene for den forventede levetiden til avtalen. For garantier er EAD lik den utestående forpliktelse på rapporteringsdatoen multiplisert med en konverteringsfaktor på 1 eller 0,5 avhengig av type garanti. Ubenyttede kreditter har EAD lik utestående ubenyttet kreditt på rapporteringstidspunktet.

Forventet levetid på en avtale beregnes ut fra lignende avtalers historiske gjennomsnittlige levetid. Avtaler som modifiseres måles fra opprinnelig innvilgelsestidspunkt selv om avtalen får nye betingelser.

Forventet kredittap basert på forventninger til fremtiden

IFRS 9 krever at framoverskuende informasjon inkluderes i vurdering av forventede kredittap. Forventninger til fremtiden er utledet av en makromodell der det hensyntas tre scenarioer – base case, best case og worst case – for forventet makroøkonomisk utvikling ett til tre år fram i tid. Variablene arbeidsledighet, oljepris, boligpriser, husholdningers gjeld, bankenes utlånsrente og kronekurs inngår i modellen. Variablene er fordelt på fylker for personmarkedet og på bransjer for bedriftsmarkedet. Vekting av scenarioene gjøres etter en ekspertvurdering.

4.3 Engasjementer fordelt på engasjementstyper, typer av motparter og geografiske områder

Matrisen viser samlet engasjementsbeløp etter individuelle nedskrivninger fordelt på engasjementstyper, typer av motparter og geografiske områder.

Engasjementer¹ fordelt på engasjementstyper, geografiske områder og typer av motparter (beløp i tusen kroner)

Type motpart	Utlån og fordringer	Ubenyttede rammer	Garantier	Sum
Offentlig forvaltning				
Lønnstakere o.l.	3.546.176	67.039	32.845	3.646.060
Utlandet	2.895			2.895
<i>Næringssektor fordelt:</i>				
Jordbruk, skogbruk, fiske	129.157	9.925	354	139.436
Industriproduksjon	111.088	17.751	18.498	147.337
Bygg og anlegg	294.026	30.718	55.606	380.350
Varehandel, hotell/restaurant	110.522	28.885	12.565	151.972
Transport, lagring	46.469	6.616	12.009	65.094
Finans, eiendom, forretningsmessige tjenester	644.155	34.021	13.884	692.060
Sosial og privat tjenesteyting	88.581	10.334	4.232	103.147
Sentralbank				
Kredittinstitusjoner				137.983
				3.062
Sum	4.973.069	205.289	149.993	5.328.351
"Primærområder"	3.694.658	149.695	99.069	3.943.422
"Øvrige deler av hjemfylke"	450.649	23.960	22.787	497.396
Resten av Norge	805.477	31.632	28.139	865.248
Utlandet	2.895			2.895
Gjennomsnitt²	4.717.361	201.189	157.225	5.075.774

¹ Etter individuelle nedskrivninger

² Gjennomsnitt av inngående og utgående balanse siste år

4.4 Engasjementer fordelt på engasjementstyper og gjenstående løpetid

Matrisen viser beløp for ulike engasjementstyper fordelt på løpetid.

Engasjementer¹ fordelt på engasjementstyper og gjenstående løpetid (beløp i tusen kroner)

Engasjementstyper	Inntil 1 måned	1-3 måneder	3-12 måneder	1-5 år	Over 5 år	Uten løpetid	Sum
Utlån og fordringer	119.108	111.235	408.365	799.106	3.535.255		4.973.069
Ubenyttede rammer			205.289		-		205.289
Garantier				149.993	-		149.993
Sum	119.108	111.235	613.654	949.099	3.535.255	-	5.328.351

¹ Etter individuelle nedskrivninger

4.5 Mislighold, nedskrivninger og avsetninger på garantier

Matrisen viser misligholdte utlån og individuelle nedskrivninger på utlån samt avsetninger på garantier fordelt på typer av motparter.

Type motpart	Misligholdte engasjementer	Brutto nedskrevne engasjementer	Samlede nedskrivninger ¹	Netto nedskrevne engasjementer
Offentlig forvaltning				
Lønnstakere o.l.	2.163	5.052	1.500	3.552
Utlandet				
<i>Næringssektor fordelt:</i>				
Jordbruk, skogbruk, fiske		44.420	1.001	43.419
Industriproduksjon				
Bygg og anlegg		192	200	(8)
Varehandel, hotell/restaurant	31.578	425	500	(75)
Transport, lagring				
Finans, eiendom, forretningsmessige tjenester		25.051	3.000	22.051
Sosial og privat tjenesteyting				
Sum	33.741	75.140	6.201	68.939

¹ Kun individuelle nedskrivninger

4.6 Endringer i nedskrivninger og avsetninger på garantier

Endringer i tapsavsetning siste år (beløp i tusen kroner)	Steg 1: 12 mnd. tap	Steg 2: Livstid tap	Steg 3: Livstid tap
Tapsavsetninger pr. 01.01.2018	3.009	12.597	6.700
Overføringer:			
Overføringer mellom steg 1 og steg 2	-145	1.320	
Overføringer mellom steg 1 og steg 3	-84		4.000
Overføringer mellom steg 2 og steg 1	160	-1.024	
Overføringer mellom steg 2 og steg 3		-77	423
Overføringer mellom steg 3 og steg 2		3	-1.534
Overføringer mellom steg 3 og steg 1			
Nye finansielle eiendeler utstedt eller kjøpt	795	782	
Finansielle eiendeler som er fraregnet i perioden	-698	-1.318	
Modifisering av kontantstrømmer fra eiendeler som ikke er fraregnet			
Konstaterte tap			
Tilbakeføring av tidligere konstaterte tap			
Valutaeffekter			
Endringer i modell eller risikoparametre	-437	-611	-3.389
Tapsavsetninger pr. 31.12.	2.600	11.672	6.200

Årets nedskrivninger og gjenvinning på tidligere års nedskrivninger (beløp i tusen kroner)

	Utlån
Periodens endring i individuelle nedskrivninger på utlån/garantier	-3.724
Periodens endring i forventet tap (steg 1 og 2)	-1.011
Periodens konstaterte tap, hvor det tidligere er foretatt individuelle nedskrivninger	12.100
Periodens konstaterte tap, hvor det tidligere ikke er foretatt individuelle nedskrivninger	8.865
Periodens inngang på tidligere perioders konstaterte tap	-3.186
Periodens tapkostnader	13.044

4.7 Bruk av offisiell rating for kapitaldekningsformål

Etter standardmetoden vil kapitalkravet kunne avhenge av motpartens offisielle rating. Offisiell rating vil i liten grad være aktuelt for bankens lånekunder, men kan være aktuelt for utstedere av verdipapirer banken plasserer i. I så fall er det rating fra Standard & Poor's, Moody's og/eller Fitch som er aktuelle. Banken har pr. rapporteringstidspunktet ingen engasjementer hvor ratingen påvirker kapitaldekningen.

4.8 Engasjementsbeløp og bruk av sikkerheter m.v. ved fastsettelse av kapitalkrav

Matrisen viser samlet engasjementsbeløp før og etter at det er tatt hensyn til sikkerheter samt engasjementsbeløp som er fratrukket den ansvarlige kapitalen.

Engasjementsbeløp og bruk av sikkerheter m.v. ved fastsettelsen av kapitalkrav (beløp i tusen kroner)

Engasjementskategorier	Engasjementsbeløp for sikkerheter	Engasjementsbeløp etter sikkerheter	Fratrukket den ansvarlige kapitalen	Benyttede ratingbyråer	Andel sikret med pant ¹	Andel sikret med garantier ¹
Stater og sentralbanker	187.189	187.189				
Lokale og regionale myndigheter (herunder kommuner)	161.543	161.543				
Offentlige foretak						
Multilaterale utviklingsbanker	30.178	30.178				
Internasjonale organisasjoner						
Institusjoner	1.207	1.203	4			
Foretak	750.654	745.994	4.660	5.035		
Engasjementer med pantesikkerhet i eiendom	4.454.007	4.454.007			89 %	
Forfalte engasjementer	33.747	27.679	6.068		53 %	
Høyrisiko-engasjementer	323	323				
Obligasjoner med fortrinnsrett	266.414	266.414		26.641		
Fordring på institusjoner og foretak med kortsiktig rating	1.859	1.859		372		
Andeler i verdipapirfond	30.159	30.159				
Egenkapitalposisjoner	70.399	70.399				
Øvrige engasjementer	177.502	175.257	2.245			
Sum	6.165.181	6.152.204	12.977	32.048		

¹ Her tas kun hensyn til garantier og pant som har betydning for beregning av kapitalkrav. Andel regnet av engasjementsbeløp for sikkerheter.

Hovedtyper av pant som benyttes for kapitaldekningsformål er pant i bolig og fritidseiendom. Garantier har i liten grad betydning for kapitaldekningen. I noen tilfeller benyttes garantier fra banker eller regionale myndigheter. Banken benytter ikke kredittderivater.

Det tas ikke hensyn til motregningsadgang ved beregning av kapitalkrav. Verdivurdering av sikkerheter tar utgangspunkt i sikkerhetens markedsverdi. Sikkerhetsobjekter skal dokumentere sin verdi gjennom offentlig takst. På eiendommer i vårt primærmarked benyttes, i tillegg til takst, bankens markedskunnskap ved fastsettelse av verdi. Verdivurdering av boligeiendommer oppdateres ved vesentlige endringer i markedet og minst hvert tredje år. Det tas hensyn til konsentrasjonsrisiko i bankens ICAAP, likevel slik at konsentrasjonsrisiko som følge av konsentrasjon av typer av sikkerheter ikke eksplisitt tilordnes kapitalbehov.

4.9 Motpartsrisiko knyttet til derivater

Banken har ingen derivater hvor det beregnes kapitalkrav for motpartsrisiko.

5. EGENKAPITALPOSISJONER

Bankens beholdning av aksjer og andeler er klassifisert som anleggsaksjer (strategisk formål). Poster som er beregnet til varig eie eller bruk, er vurdert til anskaffelseskost. Aksjene blir likevel nedskrevet hvis virkelig verdi er vesentlig lavere enn bokført verdi og verdifallet ikke anses som forbigående.

Oversikten under viser egenkapitalposisjoner som holdes for strategisk formål. Oversikten viser også type verdipapir og bokført verdi, virkelig verdi, realisert gevinst/tap siste år.

Egenkapitalposisjoner (beløp i tusen kroner)

Beløp i tusen kroner	Bokført verdi	Virkelig verdi	Realisert gevinst/ -tap i perioden
Aksjer og andeler – gevintsformål	129.994	129.994	5.135

6. RENTERISIKO

Renterisiko er risiko for tap på grunn av endringer i det generelle rentenivået. Risikoen oppstår som følge av at de enkelte eiendels- og gjeldspostene har ulik gjenstående rentebindingstid.

Banken har identifisert følgende kilder til renterisiko:

- Utlån til kunder/andre banker
- Rentebærende plasseringer i verdipapirer
- Innskudd fra kunder
- Rentebærende verdipapirgjeld
- Annen rentebærende gjeld

Renterisiko på utlån til kunder oppstår i tilknytning til både flytende lån og fastrentelån. I henhold til finansavtaleloven (gjeldende for privatpersoner) har banken en varslingsfrist på 6 uker før en eventuell renteøkning på utlån kan iverksettes. På kundeinnskudd er varslingsfristen i finansavtaleloven 8 uker

Bankens plasseringer i rentebærende verdipapirer består hovedsakelig av papirer med flytende rente som reguleres kvartalsvis. Rentebærende verdipapirgjeld er lagt ut med flytende rente knyttet til 3 mnd NIBOR og kvartalsvise rentejusteringer. Rentesikring av innlån vurderes fortløpende.

Banken har ingen renterisiko i utenlandsk valuta.

Bankens netto resultateffekt ved en parallellforskyvning av rentekurven med ett prosentpoengs økning i renten ville vært NOK 4,0 mill. Beregningen er gjort med utgangspunkt i bankens posisjoner på og utenfor balansen.

7. STYRING OG KONTROLL AV RISIKO

6.1 Formål og prinsipper for ICAAP

ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process) er bankens egen prosess for å vurdere bankens kapitalbehov. Denne kapitalbehovsvurderingen skal være framoverskuende, og dette innebærer at kapitalbehovet skal vurderes i forhold til bankens nåværende og fremtidige risikoprofil. Det er derfor et overordnet prinsipp at banken i tillegg til å beregne behovet ut fra gjeldende eksponering (evt. rammer) også må vurdere kapitalbehovet i lys av planlagt vekst, eventuelle besluttede strategiske endringer mv.

Fremtidig tap kan deles inn i forventede tap og uventede tap. Forventede tap kan betraktes som en driftskostnad og forutsettes dekket over den løpende driften. Den løpende driften kan også betraktes som et førstelinje-forsvar mot uventede tap. I kapitalbehovsvurderingen legges det imidlertid til grunn at uventede tap ikke dekkes over driften, men skal dekkes av kapital. Kapitalbehovsvurderingen innebærer følgelig at banken beregner hvor mye kapital som trengs for å dekke opp for fremtidige uventede tap.

Disse beregningene gjøres på ulike måter for ulike risikoer, og er basert på ulike forutsetninger. Det er en implisitt forutsetning om at det ikke beregnes kapital som dekker alle tenkelige tapsutfall. Det er imidlertid benyttet konservative forutsetninger i beregningene.

Ved beregning av samlet kapitalbehov (for alle risikoene) kan det argumenteres for at de ulike risikoene ikke vil materialisere seg samtidig, og at det derfor eksisterer diversifikasjonseffekter som innebærer at det samlede kapitalbehovet er lavere enn summen av kapitalbehovet for de enkelte risikoene. Banken har imidlertid valgt å legge en konservativ tilnærming til grunn, og ser derfor bort fra slike effekter.

Med risikotoleranse forstås størrelsen på den risikoen banken er villig til å ta i sin virksomhet for å nå sine mål. Risikotoleransen kommer til uttrykk i rammeverket for virksomheten, herunder i begrensninger i vedtekter, policyer, fullmakter, retningslinjer og rutiner. For noen av risikoene er det vanlig å fastsette kvantitative begrensninger på risiko, for eksempel kvantitative rammer for markedsrisiko, rammer for store engasjement, rammer for eksponering mot enkeltbransjer os. For andre risikotyper er det mer naturlig å benytte kvalitative begrensninger. Slike begrensninger angir hvor langt man er villig til å strekke seg på enkeltrisikoen, og representerer derfor en beskrivelse av risikotoleransen for disse enkeltrisikoen. Bankens risikotoleranse er forsøkt reflektert i kapitalbehovet som beregnes for hver enkelt risiko.

Banken har videre, basert på overordnet risikotoleranse, etablert et minstekrav til buffer utover beregnet kapitalbehov. Dette nivået er benevnt bankens minimumskrav til kapitaldekning.

I fastsettingen av bankens minimumskrav til kapitaldekning inngår bankens interne beregnede kapitalbehov, men banken gjør i tillegg en vurdering av forventninger og krav fra bankens omgivelser. Bankens overordnede risikotoleranse innebærer at minimumskrav til kapitaldekning alltid vil være høyere enn bankens internt beregnede kapitalbehov.

Bankens minimumskrav til kapitaldekning og overordnede retningslinjer for kapitalbehovsvurderinger er vedtatt av bankens styre. Administrasjonen gjennomfører de relevante vurderinger og beregninger og fremlegger dette for styret. En slik gjennomgang gjøres minst en gang pr. år. Styret er aktivt med i prosessen, og vi benytter ekstern revisor i kvalitetssikring av arbeidet.

Bankens interne kapitalbehovsvurdering innebærer en analyse og beregning av kapitalbehov for følgende risikoer:

- Kredittrisiko
- Markedsrisiko
- Operasjonell risiko
- Konsentrasjonsrisiko
- Likviditetsrisiko
- Forretningsrisiko
- Omdømmerisiko
- Strategisk risiko

Beregning av kapitalbehov for enkeltrisikoen gjøres ved hjelp av ulike metoder, herunder bruk av stresstester i form av følsomhetsanalyser. I slike følsomhetsanalyser fokuseres det på betydningen av endringer i en enkelt

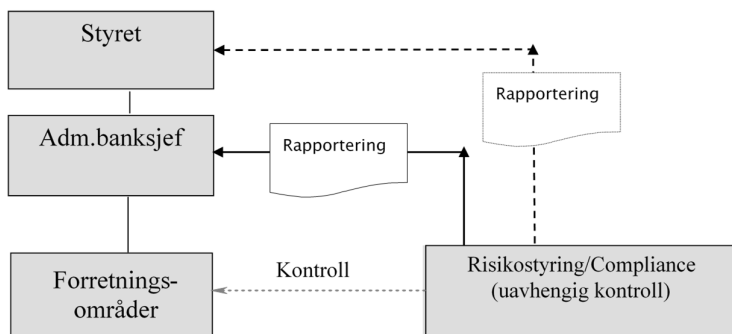
variabel. I tillegg til dette gjennomfører banken stresstesting i form av scenarioanalyse som er ment å vise betydningen for banken samlet sett av samtidige endringer i flere relevante faktorer. Banken gjennomfører også egne stresstester av markedsrisiko og likviditetsrisiko.

6.2 Styring og kontroll av enkeltrisikoe

Bankens administrasjon er det organ som vedtar prinsipper og metoder for beregning og måling av risikoer og eksponering, og som kan sette rammer for dette. Banken har etablert en uavhengig risikokontrollfunksjon som rapporterer til adm. banksjef. Funksjonen har ansvar for å overvåke, identifisere og rapportere risiko i banken. Funksjonen rapporterer til styret ved behov. Styret i sin helhet fungerer som Risikostyringsutvalg.

I tillegg har banken etablert en compliancefunksjon som er en uavhengig funksjon som skal understøtte arbeidet i linjen og bidra til å redusere bankens compliancerisiko. Funksjonen har en forebyggende, rådgivende og kontrollerende rolle. Compliancefunksjonen skal bidra til at banken identifiserer, overvåker, tester og rapporterer om compliancerisiko.

Det er utarbeidet Retningslinjer for Risikostyring- og Compliancefunksjonen. Formålet med retningslinjene er å beskrive funksjonenes organisatoriske plassering, arbeidsoppgaver og krav til kompetanse.

Banken har i underliggende risikostyringsdokumenter vedtatt rammer for eksponering av kreditt-, likviditets-, markeds- og operasjonell risiko. Status på eksponering i forhold til rammer skal rapporteres kvartalsvis til styret, med begrunnelse og tiltak hvis banken er i brudd med vedtatte rammer.

Kredittrisiko

Kredittrisiko er risiko for tap knyttet til at kunder eller andre motparter ikke kan gjøre opp for seg til avtalt tid og i henhold

Kredittrisiko styres både av egne rammer og av krav fra myndighetene. Banken håndterer denne gjennom retningslinjer gitt i kreditthåndboken. Banken har en kredittpolicy som skal sikre at utlånsporteføljen skal ha en kvalitet og sammensetning som er forenlig med bankens målsetting om en moderat risikoprofil, og som sikrer bankens lønnsomhet på kort og lang sikt. Kreditthåndboken inneholder retningslinjer/regelverk for kredittvirksomheten i banken, og skal sikre en enhetlig og kvalitetsriktig behandling av kreditter.

Banken har etablert rammer som er knyttet opp til vedtatt risikotoleranse som rapporteres til styret kvartalsvis, eventuelt oftere ved behov.

Markedsrisiko

Policy for markedsrisiko er bankens overordnede retningslinjer, krav og rammer knyttet til markedsrisiko.

Eksposering mot markedsrisiko i form av åpne posisjoner som følge av inn- og utlånsaktiviteten og/eller posisjoner i ulike typer finansielle instrumenter er ikke en del av bankens kjernevirksomhet og skal derfor være moderat. Banken har tilstrekkelig kompetanse og ressurser innenfor dette området. Gjennom sin likviditetsforvaltning ønsker banken å oppnå en meravkastning på lang sikt utover plasseringer i norsk stat.

Eksposering i aksjemarkedet skal bare skje ved eie av andeler i verdipapirfond som investerer i aksjer og/eller egenkapitalbevis og direkte i egenkapitalbevis. Bankens eksposering i ansvarlige lån og fondsobligasjoner skal være begrenset. Evt. investering i enkeltaksjer skal styrebehandles.

Operasjonell risiko

Med operasjonell risiko forstår vi risiko for at mennesker, rutiner, systemer og dataløsninger ikke oppfører seg etter sin hensikt, noe som medfører risiko for tap.

Banken har arbeidsprosesser og rutiner som sammen med opplæring skal bidra til å kvalitetssikre bankens produkter og tjenesteleveranser til sine kunder. Målet er å minimere operasjonell risiko.

Operasjonell risiko styres ved at det foretas løpende kontroller med utgangspunkt i bankens etablerte internkontroll rutiner samt kvartalsvis hendelsesrapportering.

Konsentrasjonsrisiko

Konsentrasjonsrisiko defineres som tap som følge av konsentrasjon av:

- Enkeltkunder
- Enkelte bransjer
- Geografiske områder

Banken vurderer risikoen for tap som følge av dette ved hjelp av kvantitative og kvalitative modeller i tillegg til at det foretas rimelighetsvurderinger av resultatene som modellene gir.

Banken har etablert rammer knyttet opp til konsentrasjonsrisiko som rapporteres til styret kvartalsvis.

Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risikoen for ikke å kunne gjøre opp løpende forpliktelser eller ikke evne å finansiere eiendeler, herunder ønsket vekst, uten vesentlig økte kostnader. Likviditetsrisikoen vil avhenge av bankens balansestruktur, likviditeten i markedet og bankens kredittverdighet.

Bankens styring av likviditetsrisiko følges opp daglig gjennom overvåking av posisjon i NICS og trekk på ramme i DNB. Utover dette styres bankens likviditetsposisjon gjennom rammer vedtatt i policy for

likviditetsrisiko, både med hensyn til innskuddsdekning, sammensetning av innskuddsmassen, lengde på finansiering, tidspunkt for fornyelse av finansiering, størrelse og kvalitet på likviditeten.

Styret har vurdert og lagt til rette for en forfallsstruktur som gir et opplåningsbehov på NOK 100 – 200 mill. hver 6. måned, og en primær forutsetning er at dette gjøres ved 3 eller 5-årige obligasjonslån med flytende rente.

Større (forventede) bevegelser i innskudd og utlån rapporteres på et tidlig tidspunkt til ledelsen som følger dette i en egen modell. Faktiske bevegelser følges opp i daglige rapporter.

Bankens kortsiktige trekkrettigheter skal gi banken tilgang på likviditet som er tilstrekkelig til å håndtere kortsiktige svingninger, og skal heller ikke benyttes annet enn ved kortsiktige likviditetsbehov. Løpende ligger 150 mill. i trekkrettigheter.

Forretningsrisiko

Dette er risikoen for uventede inntektssvingninger ut fra andre forhold enn kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko. Risikoen kan opptre i ulike forretnings- og/eller produktsegmenter og være knyttet til konjunktursvingninger, endret kundeferd og endret konkurransesituasjon.

Omdømmerisiko

Omdømmerisiko defineres som risiko for svikt i inntjening og kapitaltilgang på grunn av sviktende tillit og omdømme i markedet, dvs. hos kunder, motparter, eiere og myndigheter

Strategisk risiko

Dette er risiko for uventede tap eller sviktende inntjening knyttet til strategiske valg som vekstambisjoner, inntreden i nye markeder eller oppkjøp. Dette aktualiserer behovet for å se fremover og sikre seg nødvendig kapital i forbindelse med igangsatte og planlagte aktiviteter.